

Veckobilagan

Sommarslottet i Hannäs blir vårdhem

Byggdes under 1800-talets nödår, blev aldrig hem för sin skapare

EN MÄRKVÄRDIGHET utom Hannäs är det s. k. Hågerstads slott, en på en udda i Vindömen uppförd storartad, med tre torn försedd byggnad, som vad beträffar byggnadens storstuga och stilfulla arkitektur så väl som den omgivande och tilltalande naturen torde sakna sin like i provinsen. Att beskriva det präktiga slottet, till vilket ritningarna uppgjorts av arkitekten Helge Zettervall, trädgården med sitt springvatten och sina västhus eller den stora av vatten nersänkt helt omgivna parken anser jag mig ej värdig. Den som i verkligheten vill se något liknande sågans fästlott bör själv komma till Hågerstad, då han skall få se mera än han kunnat ana och ätta i en undagömd vrå av Sömland.

Ägarinnans av Hågerstads slott, fru Elin Tavoun, och hennes dotter fröken May Tavoun.

Direktör Beijer var född år 1836 i Stockholm och inflyttade till Hannäs från Ryssby år 1861. Han ingick år 1867 äktenskap med Anna-Amalia Posse, född 1833 och dotter till greven och majoren Karl Posse på Björnö i Åby socken och hans maka Sofi Besy, född Berg von Linde. Han hade tidigare enligt lämnad uppgift ägt Grevsäter och det var givetvis då han hade fått upp ögonen för den underbart vackra plats vid Vindömen, där han och hans maka uppförde slottet. Tydligen hade Beijer tidigare varit i England och tagit intryck av den engelska herrgårdsbyggnads- och trädgårdsarkitekturen förklarar att Hågerstad såväl till exteriören som interiören, speciellt den senare vittnar om starka engelska impulser. Att så är förhållandet kan emellertid också bero på arkitekten.

Hur som helst blev det ett efter dåtida förhållanden mycket förnämligt hem, där proportionerna togs till ordentligt i många avseenden: ytterväggarna t. ex. är drygt 70 cm tjocka och flera av innerväggarna mäter 35 cm. Det var därför förenat med mycket arbete, när härom året elektriskt ljus drogs in och ännu värre torde det bli om slottet inför sin nya uppgift skall moderniseras och förses med centralvärme, något som den senaste ägaren inte haft större anledning att fundera på eftersom slottet ändå till senaste året endast använts som sommarbostad.

Hågerstad företer bilden av en väldig kub, då det är ungefär samma mått på längd och bredd och höjd. Man finner sig kanske särskilt vid de talrik förekommande höga fönstren på alla väggar och därtill också på de två tornen — ett formligt glasösk — och man förstår fru Tavoun, när hon säger att det varit att lita på ordentliga regnskurar när det gått att få övervägningens fönster tvättade på utsidan, så mycket mer som det inte finns mittbåge i dem.

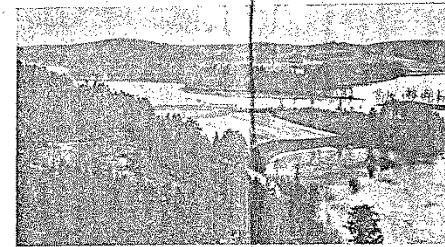
Från entrén på framsidan kommer man in i en stor hall, som helt domineras av en väldig trappa upp till andra våningen. Det är ett mycket förnämligt konstnärsläroarbete men man måste nog tycka att den stjär för mycket utrymme både av bottenvåningen och andra våningen. I mittkroppen ligger mot bakviden, alltså den som vetter mot sjön Vindömen, matsalen på nedre botten och festalongen på övre. Den senare lät Beijer specialbehandla i väggar för att få ett musikrum med god akustik och matsalen var f. ö. den korta tid Beijer och hans familj bodde på Hågerstad guldjärnstrum. På båda sidorna i dessa två våningar finns ett antal större och mindre rum; i början av skedet delades några av dem, då slottet tjänade som vilohem för guvernanten. Tredje våningen är också inredd men har inte på många år använts annat än som förvaringsplats. Köket är inrymt i källarvåningen.

STORA PARK- OCH TRÄDGÅRDSANLÄGGNINGAR.

Redan från början anlades en mycket stor park och trädgård och man förstår såväl vår notissör från seklets början, då han inte ansåg sig vuxen att skildra härligheterna. Aldre Hannäsbor berättar för oss att det verkligen varit som ett eden, ej minst under brukspatron Tavouns tid, vilken själv gärna gick och pusslade med sina olika planteringar. Så var det också under de många år, då protokollsekreterare Bäck i Stockholm hade Hågerstad som sommarresidens.

Det bästa på Hågerstad har dock naturen själv skapat och det är den stora lövskogsparken mot Vindömen, en långsträckt ås med en holme vid varders änden. Denna av dessa holmar är invigd till begravningsplats, och där vilar nu de jordiska kvarlevorna efter slottets skapare samt hans grevinnor och mor i skuggen av en ek, som alldeles säkert räknar sin ålder någon gång från den tid, då Gustaf Wasa styrde Sveriges folk.

Högst uppe på åsen i den egentliga parken finns ett stort antal stensättningar, som vittnar om att det här i forntiden varit en begravningsplats för hela trakten. Den dateras från Vikingatiden, alltså från 800-1.000-talen, och undersöktes i början av seklet, då emellertid inga som helst fynd gjordes, varför gravarna torde ha plundrats för länge sedan.

Slottet ligger utomordentligt övertäck vid sjön Vindömen.

HÅGERSTAD BLEV ALDRIG ETT HEM FÖR SIN SKAPARE.

Direktör Hugo Beijer, som byggde Hågerstad, fick inte slottet som hem någon längre tid, ty det var knappt färdigt, då han måste sälja det med på den tiden tillhörande stora jord- och skogsegendomar på grund av ekonomiska besvärigheter. Uppgifterna om anledningen härtill varierar i dagens Hannäs och det är ju också så länge sedan att det mesta från den tiden fallit i glömska. Det uppges dock från några håll att han lär ha gjort olyckliga engagemang i gruvfyndigheter, vilket kanske förklarar att han även omnämnes som brukspatron. Kanske också hans slottsbygge drog en betydande del av den förmögenhet, hans maka förde med sig i boet. Hans vidare öden har det i detta sammanhang icke funnits anledning att närmare forska i, men han dog i England 1818, där hans stoff brändes och året efter hemfördes till den begravningsplats på Hågerstad, som han själv lätit iordningställa. Han lär under alla åren ha varit så fast vid Hågerstad att han i England lät uppföra en kopia, ehuru av mindre format åt sig. Hans maka dog i Stockholm många år före honom.

Hågerstads slott i Hannäs socken har i dagarna sålts till försrändaren för soldat hemmet i Göteborg, hr Henning Fallmén, vilken har för avsikt att där inrätta ett vårdhem för personer, som hemfallit åt alkoholmissbruk. Meningen är att ställa anstalten till socialstyrelsens förfogande. Nuvarande ägaren, fru Elin Tavoun, flyttar från slottet under höstens lopp och bosätter sig i Anghy utanför Stockholm.

Kunde blivit ett Övralid

SOMMARBOSTAD UNDER ETT KVARTSSEKEL.

Det icke fullt färdigbyggda slottet köptes 1869 av protokollsekreterare L. Bäck i Stockholm. Denna hade det som sommarbostad åt sig och sin familj under drygt ett kvarts sekel. Denne fullföljde Hugo Beijers intentioner inte minst vad beträffar parkanläggningarna och den stora trädgården och han gjorde Hågerstad verkligen till ett sågans fästlott, där under somrarna sidsgrösmästarna och naturhygienhälpes åt skapa färgtrakt i blomsteranläggningarna och rika skördar i trädgårderna och fridfulla lummiga viloplatsar på Jakobs kulle

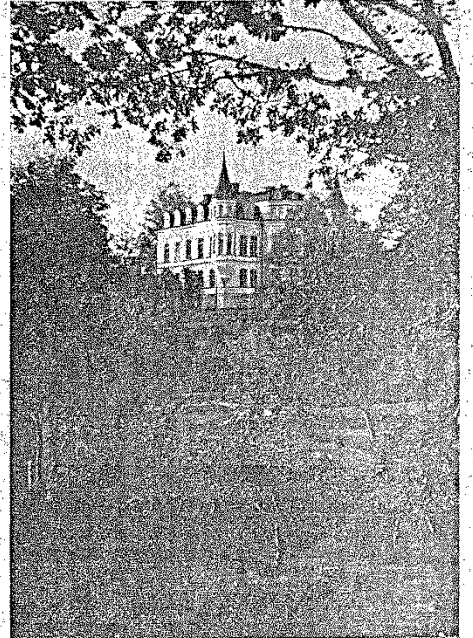
HÅGERSTAD BLEV ALDRIG ETT HEM FÖR SIN SKAPARE.

eller Ekängen ute på åsen mot Vindömen. Efter Bäck ägdes egendomen kortare perioder av två tråhandlare, vilkas huvudsakliga intresse som man kan förstå främst knöts till de utomordentliga skogarna, vilka under Bäckes tid fått stå orörda. Den förste var en dansk vid namn Axel Aubertin. Han kom till Västervik i slutet av förra seklet och blev här gift med en av stadens fagrade flickor, så fager att hon kallades Östers ros. Han sålde egendomen i sin tur till dåvarande danske konsuln i Västervik, Hjalmar Angquist, vilken i skaden drev stora-trävaraffärer och kom att intressera sig för Hågerstad.

HÅGERSTAD BLEV GUVERNANTHEM.

Konsul Angquist sålde själva slottet med park- och trädgårdsanläggningar, som omfattar omkring 15 hektar, år 1906 till en f. d. guvernant Bertha Hörnström, som här inrättade ett äldreomsorgshem för "familjelärrinnor", som i avsaknad av pension eller andra möjligheter att klara sig närordlunda drägligt fick en fristad i hennes vingars skugga.

Det berättas att fröken Hörnström var en alldeles epåstämmande ägare. Hon skaffade nämligen genom gåvor ihop både vad slottet kostade och vad som behövdes för dess inredning och drift, mattor, möbler, tavlor, husgeråd, linnen, ja precis allting. Till en början gick värelsen rätt bra för henne trots att hon i många fall tog en häpnadsväckande liten avgift av

Hågerstads slott, sett från trädgården.

sina pensionärer men efter några år började det skära sig och blev något dåligt med sårmen mot hemmet och sedan en av de gamla guvernanterna gått i sjön gick det ruskt afför. Senare år gjordes försök att klara situationen genom att taga emot sommarvärdar och då alltså Hågerstad delvis fick präglagen av pensionat. Detta lyckades emellertid inte heller och fröken Hörnström måste lämna Hågerstad, som under hennes tid i folkmun omöptes till Nuckebo. Hon återkom dock senare till Hannäs och slog sig in i ett topt inte långt från sitt forna läroinnehem och där slutade hon också sina dagar.

Den jord och skog, som tillhört Hågerstads slott, sålades av konsul Angquist år 1910 till dåvarande ägaren av Hågerstads gård, kyrkvärden Gustaf Karlssons fader, vilken då ökade sin egendom med 60 hektar åker och 300 hektar skog och till den gården hör såväl jorden som skogen fortfarande.

HÅGERSTAD BLEV ÅTER SOMMARBOSTAD.

Efter att ha gått och funderat på saken i ett helt år köptes Hågerstads slott av godsägaren och brukspatronen Gustaf Tavoun år 1917.

Godsägare Tavoun, som var född i Stockholm 1846, var ägare av Strömsta i Uppland och Trystovsjö i Värme, men eftersom han och hans familj efter köpet av Hågerstad tillbragte större delen av året där blev de Hannäsbor, vilket kommunen hade all anledning vara tillfreds med, då godsägare Tavoun nämligen blev dess störste skattebetalare.

Festalongen på Hågerstads slott, ur sprunghögen avsedd som musikrum.

Godsägare Tavoun dog 1935 och sedan dess har Hågerstad ägts av hans maka, fru Elin Tavoun, frön hennes dotter, har även efter varje sommar och höst på slottet och bodde där också den senaste vintern.

Familjen Tavoun har vårdat Hågerstads anläggningar väl så skickligt som protokollsekreterare Bäck och komminister H. Östberg berättar om hur godsägare Tavoun själv ända in i sin höga ålderdom intresserat vårdade sig om trädgård och park, liksom hans maka gjort det. Denna har f. ö. efter att mer och mer ha blivit hånabso tagit del i det sociala arbetet och är ordförande i Röda korskretsen.

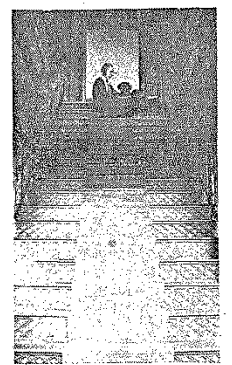
Invärdigt är Hågerstad alljämnt i ett utomordentligt skick. Vad som gjordes i början gjordes utomordentligt väl. Utvärdigt är äkern slottet nu i behov av viss översyn. Sedan flera år har slottet varit taxeringsvärderat för 40.000 kr.

HÅGERSTAD KUNDE HA BLIVIT ÖVRALID.

När Hågerstad gått ut sig som guvernanthem och var till salu uppenbarade sig bl. a. Vermer von Heidenstam som spekulant. Före kantzorn i Hannäs Hjalmar Enge berättar att skalden var ute på en dagslang villovåg, när han skulle fara till slottet i sällskap med sin maka och Birger Mörner.

De hade i Linköping beställt en drossbil och beordrat denna köra till Hågerstad. Det gjorde chauffören också men till Hågerstads socken. Efter mycket funderande

(Forts. på tredje sidan.)

Halltrappan är ett konstnärsläroarbete av förnämligt slag.

Av Gunnar Friberg

Sommarslottet i Hannäs blir . . .

(Forts. från fjösta sidan.)

hans sällskapet underfund med var Hågerstads slott fanns men så uschlugnt som det ligger var det inte lätt att finna det.

Hörsamman lär ha varit rätt intresserad — liksom bde i varje fall ha tilltalat honom — men allvarlig spekulant blev han aldrig. Han fann sitt Övralid på annat håll.

VÄRDHEMMET KLART NÄSTA SOMMAR

Mr H. Fallmén i Göteborg, som köpt Hågerstads slott, meddelar att detta sedan vissa omändringar och moderniseringsarbeten utförts, vilka preliminärt beräknats till lika mycket som slottet i nuvarande skick betingar i värde, skall taga emot huvudsakligen alkoholistpatienter, som betalar själva för sin vård. För att få statsbidrag till driften kommer anstalten att ställas till socialstyrelsens förfogande och professor O. Kinberg och byråchef H. Aman har också besiktat slottet och funnit det lämpa sig för sin uppgift.

F. n. är en stiftelse under bildande, i vilken hr Fallmén hoppas få med några av de inom Hannäs och kringliggande bygd mest framskjutna personerna. Hr Fallmén, som tillhvar varit a. k. husfader vid Stockholms stadmissionens alkoholistanstalt Målargården, har tänkt sig att en själv bli föreståndare på anstalten, som beträffas till en början få ett 20-tal platser. Senare skall möjligt en tillbyggnad göras.